

Innhold

Forord	13
Kapittel 1 Inn i læreryrket	15
<i>Henrik Fladmoe og Rolf Mikkelsen</i>	
Læreren i morgendagens skole	16
Et lite skolehistorisk tilbakeblikk	17
Kunnskapsløftet	18
Praktisk-pedagogisk utdanning	19
Innholdet i boka	19
<i>Artiklene i kortform</i>	19
Kapittel 2 Mirakelkur eller dannelsingsprosjekt? Pedagogikk i praktisk-pedagogisk utdanning	25
<i>Anne Grete Ebbesen</i>	
Innledning	25
Læringsarenaer i PPU-studiet	26
Forestillinger om pedagogikk og om lærerdyktighet	27
Pedagogikkens innhold og egenart	30
Pedagogiske disipliner	33
Hva skal pedagogikken bidra med i lærerutdanningen?	36
<i>Didaktisk kompetanse</i>	37
<i>Refleksjonskompetanse</i>	39
<i>Sosial kompetanse</i>	43
<i>Yrkesetisk kompetanse</i>	45
<i>Samfunnsorientert kompetanse</i>	46
Avslutning	48
Litteratur	50
Kapittel 3 Skole, samfunn og individ	53
<i>Sylvi Stenersen Hovdenak</i>	
Innledning	53
Utdanningspolitiske aspekter fra 1990-tallet til i dag	54

Forholdet mellom skole og samfunn	57
Skolens reproduserende og produserende funksjon	58
Skolens identitetsdannende funksjon	62
<i>Ungdom, utdanning og identitet</i>	62
Eriksons begrep om psykososial identitet	64
Ziehes begrep om kulturell frisetting	64
Giddens: Om senmodernitet og refleksiv identitet	65
Skolens sorteringsfunksjon	66
Fremtidige utfordringer	68
Litteratur	68
Kapittel 4 Læreplaner og Kunnskapsløftet 2006 (K06)	71
<i>Rolf Mikkelsen</i>	
Hva er en læreplan?	71
Styring av skolen	73
Noen kjennetegn ved 1990-tallets læreplaner	75
<i>Læreplanenes generelle del</i>	75
<i>R94 – læreplanene for videregående skole</i>	75
<i>L97 – læreplanene for grunnskolen</i>	76
Kvaliteten i norsk skole ved tusenårsskiftet	77
Fra «Kultur for læring» til kunnskapsløft	79
<i>Slik ble læringskultur til kunnskapsløft</i>	79
<i>Regjeringsskiftet høsten 2005</i>	80
Det nye læreplanverket for Kunnskapsløftet (K06)	81
Generelle trekk ved de nye læreplanene	82
<i>Sammenbindende planer</i>	82
<i>Tydeligere planer</i>	83
<i>Mindre detaljerte planer</i>	84
<i>Mindre omfattende</i>	84
<i>Metodefrihet</i>	84
<i>Mål for grunnleggende ferdigheter</i>	85
<i>En felles mal</i>	85
Læreres arbeid med læreplaner i Kunnskapsløftet	87
Litteratur	87
Kapittel 5 Undervisning – virksomhet med mange ansikter	89
<i>Dag Fjeldstad</i>	
Et undervisningseksempel	89
Undervisning som samspill	91
Læring, kunnskap og elevforutsetninger	92
Undervisning som verdibytte	94
Undervisning som meningsbygging	94
Undervisning som dramaturgi	95
Undervisning som moral	95
Strukturell kobling	96

Kognitive broer	98
Didaktisk fantasi	99
Undervisning som veiledning	100
Teoriens betydning	101
Sammenfatning	102
Litteratur	104
Kapittel 6 Det viktigste er læring	107
<i>Eli Ottesen</i>	
Hverdagsoppfatninger om læring	108
Hva er en teori om læring?	109
Behavioristiske teorier om læring	110
Kognitive og konstruktivistiske læringsteorier	111
<i>Kognitiv teori</i>	112
<i>Kunnskap som konstruksjon</i>	113
Sosiokulturelle teorier om læring	114
Teoriens betydning for praksis	115
<i>Å skape et læringsmiljø</i>	115
<i>Læringsstrategier</i>	117
Når det viktigste er læring	119
Litteratur	120
Kapittel 7 Differensiert undervisning	123
<i>Ketil Mathiassen</i>	
Innledning	123
Differensiert undervisning – et historisk tilbakeblikk	125
Differensiert undervisning – kategorier	128
<i>Tempodifferensiering (mengdedifferensiering)</i>	129
<i>Nivådifferensiering</i>	129
<i>Metodedifferensiering</i>	129
Differensiert undervisning – teori	130
<i>Flytsonemodellen</i>	130
<i>Df-modellen</i>	130
Differensiert undervisning – utfordringer	132
Litteratur	134
Kapittel 8 Lærerens oppgaver	137
<i>Eyvind Elstad</i>	
Innledning	137
Bakgrunnen for Kunnskapsløftet	138
Produktive interaksjoner mellom elev, lærestoff og lærer	138
<i>Hvor mye jobber elevene med lærestoffet?</i>	139
<i>Hvordan jobber elevene med lærestoffet?</i>	141
<i>Selvregulert læring og selvdisiplin</i>	143

<i>Indre og ytre motivasjon</i>	145
<i>Ytre motivering og gjensidig tillit</i>	145
<i>Elevenes mestringsforventning</i>	146
<i>Om å utfordre elevene til å strekke seg mer i læringsprosessen</i>	146
<i>Mental innstilling</i>	147
Teorien om gjensidig avhengige handlinger i klasserommet	148
Lærerrollen etter K06: mer trykk i opplæringen, høyere faglige ambisjoner	151
<i>Libertariansk paternalisme: Stille krav om aktiv deltakelse på frivillig basis</i>	152
Litteratur	153

Kapittel 9 Fag og kunnskap i dagens skole 155

Svein Sjøberg

Skolefag og vitenskapsfag	155
Ulike fag – ulike kunnskapsformer	157
Fagdidaktikk: Fagenes hva, hvorfor og hvordan	158
Kunnskapssyn og læringssyn	160
Tverrfaglighet – viktig, men ikke problemfritt?	162
Konstruktivisme som læringssyn i norsk læreplan	163
En skole i endring	164
Skolens innhold: Aktører og interessenter	165
«Hvorfor skal vi lære dette ...?»	166
To slags begrunnelser: nytte og dannelse	167
Skole, dannelse og kulturkløfter	168
En ny utfordring: det flerkulturelle samfunnet!	170
Det narrative: Fortellingen!	171
Fag og kunnskap i dataalderen	171
Litteratur	173

Kapittel 10 Forpliktet på nasjonen, åpen for verden 175

Geir Knudsen

Skolefaget norsk blir til	175
<i>1700-tallet</i>	175
<i>1800-tallet</i>	176
<i>1900-tallet</i>	178
<i>Reformene på 1990-tallet</i>	178
Den nye læreplanen i K06	180
<i>Formålet med faget</i>	181
<i>Norskfaget på ungdomstrinnet</i>	182
<i>Norskfaget i videregående skole</i>	184
<i>Studieforberedende norsk i Vg2 og Vg3</i>	186
Framtidens norskfag	188
<i>Norsklæreren som fagperson</i>	189
<i>En systematisk språkopplæring for alle</i>	189
<i>Bokmål og nynorsk</i>	190

<i>Norsk som førstespråk og norsk som andrespråk</i>	191
<i>Lærerutdanningen i norsk</i>	192
Avslutning	192
Litteratur	193
Kapittel 11 Engelsk – et internasjonalt kommunikasjonsspråk for alle	195
<i>Elisabeth Braathu Ibsen</i>	
Engelskfagets innføring i norsk skole	195
Europeiske strømninger – det europeiske <i>Rammeverket</i>	196
Reformene på 90-tallet, engelsk for yrkesfag og engelsk fra første klasse	198
<i>Reform 94</i>	198
<i>L97</i>	200
<i>Undersøkelsen Engelsk i Europa</i>	201
<i>Fra fremmedspråk til internasjonalt kommunikasjonsspråk</i>	203
<i>Utfordringer i klasserommet</i>	204
<i>Politiske og faglige vurderinger i forkant av K06</i>	205
<i>Læreplan i fellesfaget engelsk 1.–11. trinn i K06</i>	205
<i>Programfagene i engelsk i K06</i>	208
Sluttord	210
Litteratur	211
Kapittel 12 Matematikk som sentralt skolefag	213
<i>Liv Sissel Grønmo, Torgeir Onstad, Vivi Pedersen</i>	
Den gode matematikklærer – hvem er det?	213
Hvorfor matematikk for alle?	216
Innholdet i matematikk for alle	218
<i>Matematikken i L97</i>	218
<i>Matematikken i K06</i>	219
<i>Anvendt og «ren» matematikk</i>	220
<i>Metakunnskaper</i>	222
<i>Samme matematikk for alle?</i>	222
Undervisning i matematikk	223
<i>Grunnleggende ferdigheter</i>	225
<i>Læringsstrategier i matematikk</i>	225
<i>Motivasjon og faglig selvtillit</i>	226
Forskning om og utvikling av skolematematikken	227
<i>Den gode matematikklærer – et forsøk på oppsummering</i>	228
Litteratur	229
Kapittel 13 Undervisning og læring i naturfag	231
<i>Rolf Vegar Olsen og Are Turmo</i>	
Innledning	231
Naturfagenes hva, hvorfor, hvordan og for hvem	232

Et overordnet blikk på læreplanene i naturfag	234
Noen særegne utfordringer knyttet til læring og undervisning av naturfag	236
<i>Naturfag som integrert fag</i>	236
<i>Natur vs. kultur</i>	237
<i>Naturfag som praksis</i>	237
<i>Naturfag og teknologi</i>	238
« <i>Realfagkrisen</i> »	239
Hva vet vi om norsk naturfagundervisning fra de internasjonale undersøkelsene?	240
Undervisning og læring i naturfag	242
<i>Konstruktivisme som læringssyn</i>	243
<i>Elevers hverdagsforestillinger</i>	243
<i>Undervisningsstrategier for å fremme konseptuell endring</i>	244
<i>Undervisningsstrategier som er basert på kognitiv konflikt</i>	245
<i>Undervisningsstrategier som er basert på å videreutvikle fruktbar intuisjon hos eleven</i>	246
<i>Sosial og kulturell konstruktivisme</i>	246
En ny giv for naturfagene i norsk skole?	248
Litteratur	249
Kapittel 14 Samfunnskunnskap som samtidskunnskap – og litt til	251
<i>Dag Fjeldstad</i>	
Samfunnsfag og samfunnskunnskap i skolen	252
Samfunnskunnskapens hvorfor: legitimeringen	253
<i>Formålet med samfunnskunnskap</i>	254
Samfunnskunnskapens hva: innholdet	256
<i>Grunnleggende ferdigheter i samfunnskunnskap</i>	257
<i>Kompetansemål i samfunnskunnskap</i>	258
<i>Kunnskaps- og ferdighetsområder i samfunnskunnskap</i>	259
<i>Samfunnskunnskapens ontologi</i>	260
Samfunnskunnskapens hvordan: undervisningen	262
<i>Mål, hensikt</i>	263
<i>Arbeidsmåter</i>	265
<i>Sammenfatning av induktiv arbeidsmåte</i>	266
<i>Dialog og forelesning</i>	267
<i>Lærestoff og kilder</i>	268
Avslutning	270
Litteratur	270
Kapittel 15 Å tenke historie og å skape historie	273
<i>Kirsti Engelién og Harald Frode Skram</i>	
Historie – mer enn fortellingen om fortiden!	273
Historie – hva er det?	275
<i>Historien blir til i dag</i>	275
Historiedidaktikk	277
<i>Tidlige historiedidaktiske teorier</i>	277

<i>Tre normative teorier</i>	278
<i>Nye impulser</i>	280
<i>Impulsene i bruk</i>	282
<i>Ny teori?</i>	283
<i>Historiedidaktisk forskning: Det normative hva, hvordan og hvorfor</i>	285
Hvorfor skal elevene lære historie?	285
Historiefaget i kunnskapsløftet	286
<i>I hvilke skoleslag og -trinn møter elevene historiefaget?</i>	288
Krav til læreren og undervisningen	289
Litteratur	289
Kapittel 16 Verdensfaget geografi og geografididaktikken	291
<i>Rolf Mikkelsen</i>	
Geografifagets didaktikk	292
<i>Geografididaktikk som kjerneområder og tilleggsområder</i>	294
<i>Geografididaktikk som betingelsesfelt og beslutningsfelt</i>	295
Hvorfor skal elever lære geografi i skolen?	295
<i>Legitimeringen i Kunnskapsløftet</i>	297
Hva skal elever lære i geografi i den norske skolen?	297
<i>I hvilke skoleslag og på hvilke trinn møter elevene geografifaget?</i>	298
Hvordan skal elevene lære geografi?	300
Spesielle utfordringer i geografiundervisningen	302
<i>Ekskursjoner og feltarbeid</i>	302
<i>Kart og atlas</i>	303
<i>Gjenstander, bilder, diagrammer og andre kilder</i>	304
<i>IKT og GIS</i>	304
Geografifaget i skolen før og nå	305
<i>Geografi i Kunnskapsløftet</i>	307
Litteratur	308
Kapittel 17 Undervisning og læring i religions-, livssyns- og etikkfag	311
<i>Jon Magne Vestøl</i>	
Innledning	311
Fagene i et samfunnsperspektiv	311
Fagene i et skole- og læreplanperspektiv	313
<i>Dagens læreplaner</i>	313
<i>Fagforståelse</i>	314
<i>Faglegitimering</i>	316
Fagene i et lærer–elev-perspektiv	317
<i>Læreren og elevforutsetningene</i>	317
<i>Undervisning og læring</i>	320
Sluttord	325
Litteratur	326

Kapittel 18 Fremmedspråk – til glede og nytte for alle elever	327
<i>Rita Gjørven og Svein Johansen</i>	
Fagets status 2007	327
Fagets historikk og begrunnelse	328
<i>Fagets rammebetingelser</i>	328
<i>De tre hovedområdene i K06, Kommunikasjon, Språk, kultur og samfunn og Språklæring, slik de nedfeller seg i læreplanene fra 1974 til 1997</i>	329
<i>Undervisningstradisjon, undervisningsdilemmaer og vurderingsdilemmaer</i>	333
Læreplanen for fremmedspråk i Kunnskapsløftet (K06)	335
<i>Formålet med faget</i>	335
<i>Hovedområdene i faget</i>	336
<i>De grunnleggende ferdighetene i faget</i>	336
<i>Kompetansemålene i faget</i>	336
<i>Vurdering i faget</i>	337
<i>Kommentarer til læreplanen</i>	337
To klasserom anno 2009	338
Utfordringer for dagens og morgendagens fremmedspråkundervisning	340
<i>Å utforme en praktisk/kommunikativ tilnærming i fremmedspråk</i>	340
<i>Å legge til rette for tilpasset opplæring gjennom å gi elevene mulighet til å utvikle innsikt i språklæring</i>	341
To politiske tiltak for å styrke fremmedspråkene	342
<i>Strategiplan for styrking av fremmedspråk i grunnopplæringen 2005–2009</i>	342
<i>Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen</i>	343
Praktisk-pedagogisk utdanning i fremmedspråk	343
Litteratur	345
Forfatterpresentasjon	347
Stikkordregister	353